

1) DADES DEL PROJECTE

Fomentar el raonament crític i analític en el treball individual i grupal en l'alumnat de Psicologia

Data prevista d'inici i finalització de l'actuació: dilluns, 1 juny, 2015 a dilluns, 17 setembre, 2018

2) RESUM I DESCRIPTORS

2.1. Resum (150- 200 paraules)

Breu resum del projecte desenvolupat que sintetitzi: (a) plantejament inicial (justificació i objectius), (b) context, (c) aplicació, i (d) resultats previstos i assolits.

Donada la pluralitat d'opcions teòriques, metodològiques i d'intervenció en l'àrea psicosocial, aquest

àmbit requereix de professionals amb competències d'anàlisi, reflexió crítica i treball en equip. En els actuals estudis de grau de Psicologia, la primera d'aquestes competències està present en 4 assignatures obligatòries de l'àmbit de la psicologia social i, la segona, en 2. Malgrat tot, en la pràctica docent, ambdues es retroalimenten, ja que el raonament analític i crític es nodreix del diàleg en el treball en equip i a la inversa. A partir d'aquí, l'objectiu del present projecte ha sigut, a través de les diferents assignatures obligatòries, desenvolupar una seqüència coordinada d'activitats formatives per millorar l'assoliment d'aquelles competències i posar en pràctica uns sistemes d'avaluació de les mateixes. A l'hora de redactar el projecte es preveia introduir unes practiques docents que de manera seqüenciada l'alumnat donés mostres de les competències assolides en termes de raonament crític i treball en grup. Els resultats aconseguits responen a los objectius plantejats tot i que d'acord amb les noves practiques i eines docents s'han d'anar any darrera any adaptant a les noves realitats.

2.2. Descriptors

- Línies d'innovació vinculades ([veure catàleg de línies d'innovació](#))

Competències transversals. Aprenentatge autònom.

- Paraules clau (màxim 5)

Raonament i anàlisi crític. Treball en grup. Autonomia. Cerca d'informació.

3) MANCANCES DETECTADES

- Quines són les característiques específiques del context d'aplicació?

El PID s'ha desenvolupat en el sí d'assignatures obligatòries de psicologia social, una matèria —integrada per diferents assignatures— que necessita de la pràctica del raonament i l'anàlisi crític de la realitat social per tal de comprendre els problemes, conceptes, teories o treballs d'investigació i la seva aplicació potencial en una realitat concreta com a pas previ a la intervenció. Aquesta competència que se li requereix al psicòleg va lligada a un altre que les noves demandes laborals

inclouen cada vegada més, la competència de treball en grup, una competència amb serioses limitacions evidenciades en la qualitat dels treballs sobre l'anàlisi d'un cas grupal.

La necessitat d'exercitar aquestes competències, en les que l'alumnat està poc entrenat, s'incrementa pel fet d'estar en una societat canviant. Són molts, i sovint molt ràpids, els canvis en les TICS, en la emergència de nous requeriments laborals, responsabilitats, etc.

- Quins problemes es van detectar inicialment?

L'alumnat es planteja l'aprenentatge en termes de "saber" més que de "saber ser", realitat enfront a la que els equips docents han de fer una tasca pedagògica per tal de que inicialment valorin seriosament les activitats proposades per exercitar, sobretot, les competències de raonament i anàlisi crític i treball en grup.

- Com i quan s'ha considerat la necessitat de portar a terme l'actuació docent innovadora?

Els equips docents de les assignatures que han participat en aquest projecte feia temps que venien detectant aquest problema; finalment en el curs acadèmic 2014-2015 les diferents assignatures van tractar de fer accions per fer front a les mancances detectades. El fet de que en el sí de la secció s'organitzessin sessions de debat docent (veure projecte presentat) va permetre compartir experiències i prendre consciència de la necessitat de treballar de manera coordinada i introduir eines per avaluar les noves accions.

4) OBJECTIUS

- En quin aspecte de la docència o aprenentatge s'ha incidit?

S'han modificat activitats docents que es venien fent i s'han incorporat noves activitats orientades a promoure les necessitats abans assenyalades: estudi de casos o identificació de necessitats i problemes socials específics en un context determinat; justificació científica de les anàlisi i raonaments crítics; analitzar i justificar amb anàlisi i raonament crític la recollida de informació sobre la realitat o informació obtinguda a través de les bases de dades de revistes científiques; presentar de manera molt selectiva els resultats del treball desenvolupat.

- Quins han sigut els objectius generals? i els específics?

Objectiu general:

Reorientar, intensificar i introduir noves activitats docents que incideixen en la competència de raonament i anàlisi crític i en la competència de treballar en grup com a projecte comú per resoldre conflictes.

Objectius específics:

Aprendre a reflexionar i raonar críticament en grup i individualment sobre una necessitat social concreta i les seves conseqüències, amb supervisió del professor.

Aprendre a reflexionar i raonar críticament aplicant coneixements conceptuals a un cas concret

- En termes generals, quina/es estratègies s'han portat a terme per incidir sobre les mancances detectades?

S'han ideat les activitats docents —orientades a promoure les competències que es treballen en aquest PID— de manera que tot l'alumnat s'ha vist amb la necessitat de fer anàlisi i raonaments crítics. Tanmateix, les activitats s'han organitzat de manera que s'havia de combinar el treball individual i el treball en grup per tal de superar els exercicis.

En les activitats que ha sigut viable, s'ha aplicat l'enfoc "blended learning" per tal de treballar l'autonomia de l'estudiant.

5) DESENVOLUPAMENT DE L'ACTUACIÓ

- Quines activitats s'han portat a terme per tal d'assolir els objectius?

Les activitats portades a terme, anunciades en l'apartat d'objectiu, han sigut introduïdes de manera sistematitzada i pautaada d'acord amb els objectius que es pretenien assolir. En aquest sentit, l'alumnat des de el primer dia de classe estava assabentat dels objectius de l'activitat i de la metodologia que es seguiria. En aquest sentit, a títol d'exemple, exposem tres d'activitats realitzades en diferents assignatures.

1- Considerant que l'anàlisi i raonament crític s'aplica en el cas d'accedir i gestionar els recursos d'informació científica (Agència per la qualitat del sistema universitari de Catalunya, 2005; Pablos Pons, 2010), sobretot si la informació és abundant. Per assolir aquestes competències en aquest context concret, l'alumnat havia de fer un treball tutoritzat petits grups de 3 a 6 membres. El treball estava pautaat en una sèrie de passos i fases seqüencials; al final del treball l'alumnat ha après a cercar, gestionar i reflexionar sobre les diferents informacions obtingudes amb les bases de dades.

2- Amb l'objectiu específic de treballar en la recollida d'informació de la realitat d'acord a un objectiu de recerca delimitat pels propis estudiants, s'han desenvolupat activitats dins i fora de l'aula, en el que anomenem "tallers de tècniques d'investigació social", impartits en dos grups simultanis i de menor grandària (el grup de classe es divideix en dues meitats). Les activitats d'aquests "tallers" arranquen amb la delimitació, per part de cada grup de 4 ò 5 estudiants, d'un objectiu d'anàlisi, a partir d'un o varios problemes o fenòmens psicosocials proposats pels docents, i l'elaboració del procediment per assolir-lo a través de les eines d'investigació social proposades (entrevista grupal, observació participant...) i documentades amb la respectiva bibliografia. La posada en comú, tant de les tècniques elaborades pels estudiants en grups de 4 ò 5 (guions d'entrevistes grupals, pautes per a les notes i diaris de camp...), com de les dificultats trobades per a la seva elaboració i aplicació (en algun cas dintre de l'aula) són posats en comú i objecte de debat en les últimes sessions de cada tècnica.

3- L'activitat d'ensenyament-aprenentatge de millora de la competència de treball en grup s'anomena "Valoració de l'activitat i treball grupal -VATG", consisteix en que després de cada reunió del grup de pràctiques, el grup conjuntament ha de valorar (i registrar-ho per escrit) el treball en comú amb una breu pauta de 4 ítems: Aspectes a millorar de la tasca grupal - Aspectes a millorar del clima grupal - Anotar conflictes resolts durant l'activitat (en què han consistit, com els han resolt i tipus de conflicte) - Anotar conflictes no resolts durant l'activitat (en què han consistit, com els han resolt i tipus de conflicte). Els grups són de lliure composició de 3 a 5 alumnes. Respondre al VATG és obligatori i s'exigeix l'entrega d'un mínim de 4 registres juntament amb l'informe final de pràctiques. El que es pretén aconseguir és que s'identifiquin dificultats de la dinàmica grupal que estan vivint hagin estat resoltes o no, que centrin la seva atenció en com ho han abordat o evitat en cada reunió, en el decurs del temps (un mes i mig) en que realitzen les pràctiques. Amb aquesta activitat VATG s'estimulen de forma aplicada i vivencial les habilitats de treball en grup a l'elevat a la consciència i a l'acció la dinàmica pròpia de la cooperació. S'estimula la identificació de les dificultats del treball conjunt (anàlisi grupal i no individual), es promou aplicar solucions i es reforcen aquelles accions positives que porten a terme.

- Ha calgut modificar alguns dels objectius inicials? Quins i per què?

No.

- Com s'han desenvolupat les activitats previstes pel que fa a temps, fases proposades, etc.?

S'han desenvolupat d'acord amb el cronograma previst en el projecte presentat.

- Quins recursos, programes, qüestionaris, instruccions, materials o altres s'han utilitzat per a l'aplicació del projecte?

S'han elaborat documents específics en cada assignatura i per cadascuna de les activitats.

- S'han produït canvis o adaptacions pel que fa a l'organització, plantejament, materials utilitzats o actuacions inicialment previstes? Quins i per què?

No s'han produït canvis, s'han fet adaptacions i ajustaments.

- Quins problemes han aparegut durant el procés? Com s'han solucionat?

No hem tingut problemes

- En el cas de disposar-ne, com s'ha gestionat el finançament i a quins àmbits o recursos s'ha destinat?

El finançament obtingut estava destinat a despeses que no s'han fet, donat que hem substituït les fotocòpies per material digital. Malauradament, el finançament no el vàrem poder fer servir per pagar les inscripcions o desplaçaments a congressos on es van presentar (o es volien presentar) alguns resultats del projecte.

6) AVALUACIÓ, RESULTATS I INTERPRETACIÓ

6.1. Avaluació

- Quins *indicadors d'avaluació* s'han escollit?

Conceptes i teories aplicades al anàlisi i raonament crític

Reports lliurats per l'alumnat en el informe del treball de grup

- Quin/s han sigut els *instruments* d'avaluació que s'han utilitzat?

Preguntes específiques on s'avaluaven les competències d'anàlisi i raonament crític

Valoració del treball de grup a través d'una rúbrica

- L'enfocament de l'avaluació escollit ha sigut el més encertat per evidenciar els resultats tenint en compte la seva relació amb els objectius de la proposta?

Si. Advertir que aquest PID s'ha desenvolupat en assignatures obligatòries, amb uns grups de 80-90 alumnes.

6.2. Resultats i interpretació

- Quins han sigut els resultats quantitatius i qualitatius obtinguts?. Hi ha hagut una correspondència entre els resultats obtinguts i els objectius plantejats?. - S'han registrat millores en els resultats? I al procés d'aprenentatge? S'ha generat un tipus d'ajuda/intervenció docent més encertada per les necessitats dels alumnes?

Positius en tots els casos. Els resultats de les avaluacions han mostrat diferències importants fent comparacions: pre-post activitats; entre grups de la mateixa assignatura; entre alumnes d'avaluació única (que no han seguit l'activitat) i alumnes d'avaluació continuada, etc.

Al marge de les avaluacions quantitatives, s'han recollit valoracions qualitatives de l'alumnat que recolzen l'encert de les activitats.

7) VALORACIÓ DE L'EXPERIÈNCIA

- Els resultats obtinguts fan viable l'aplicació del nou plantejament docent? En cas contrari, quines modificacions caldria aplicar?

- S'ha fet o es preveu fer difusió dels resultats obtinguts (articles, congressos, publicacions...)?

- Com es valora l'experiència per part dels implicats (professor i alumnat)? Quin és el grau de satisfacció?

D'acord amb els comentaris i valoracions dels estudiants recollides els últims dies classe, les activitats introduïdes han estat valorades com a positives en general, pel que fa a les competències assolides i la metodologia docent.

Per part dels docents, malgrat el major esforç que suposa en quant a volum de feina (tutories, correcció, *feedback*, etc.), al ser grups nombrosos de més de 80 estudiants, l'experiència es valora positivament. En particular, la valoració positiva del professorat ha estat sobretot de part d'aquells professors que han treballar per

difondre els resultats del treball en foros de recerca docent i/o han publicat resultats de la recerca. En aquest sentit, deixem constància de dues d'aquestes aportacions:

- González-Conde, J., Codina, N., Valenzuela, R., y Pestana, J. V. (2017, julio). *Promoting Digital Literacy and Critical Analysis in Social Psychology Undergraduate Students*. Comunicació presentada en “EDULEARN’17 - 9th annual International Conference on Education and New Learning Technologies”, Barcelona.
- González-Conde, J., Codina, N., Pestana, J.V., y Valenzuela, R. (2018 – en revisión). Competencia informacional y análisis crítico en estudiantes de grado: evaluación de una estrategia para su promoción. *Revista CIDUI*.

8) REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

Bibliografia o fons d'informació consultades.

Agència per a la Qualitat del Sistema Universitari de Catalunya (2005). *Guia per al Disseny d'un Perfil de Formació: el cas de Psicologia*. AQU: Barcelona.

Aguaded, I., y Romero-Rodríguez, L. (2015). Mediamorfosis y desinformación en la infoesfera: Alfabetización mediática, digital e informacional ante los cambios de hábitos de consumo informativo. *Education in the Knowledge Society*, 16(1), 44-57.

Bennis W.G. y Shepard H.A. (1956) A theory of group development. *Human Relations*, 9, 415-457 (traducció a M. Kissen, *Dinàmica de grupo y psicoanálisis de grupo*. Mexico: Limusa, 1979, pp 173-199).

Biggs, J. (2006). *Calidad del aprendizaje universitario*. Madrid: Narcea.

Cohen, E. G. (1994) Reestructuring the classroom: conditions for productive small groups, *Review of Educational Research*, 64, 1, pp 1-35.

Corral, M. J., Leiva, D., Gallardo-Pujol, D., Recasens, M., Althen, H., Marqués, I., . . . Álvarez, C. (2015, Febrero). *Desenvolupament transversal de la competència informacional al 2n semestre del Grau de Psicologia*. Sesión de poster presentado en 8th Meeting of Teachers in Health Sciences, Barcelona. Disponible en <http://hdl.handle.net/2445/65237>

- European Commision (2016). *Employment and Social Developments in Europe: Annual Review 2016* (EU Publication No. KE-BD-16-001-EN-N). Disponible en <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=en&pubId=7952>
- Fernández-Mellizo, M., y Manzano, D. (2018). Análisis de las diferencias en la competencia digital de los alumnos españoles. *Papers*, 103(2), 175-198. doi: 10.5565/rev/papers.2369
- Ford, M. E. (1992). *Motivating humans: Goals, emotions and personal agency beliefs*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- González P., Silva M. y Cornejo J.M. (1999) *Equipos de trabajo efectivos*. Barcelona: EUB.
- González-Conde, J., Codina, N., Pestana, J. V., y Valenzuela, R. (2017). Promoting Digital Literacy and Critical Analysis in Social Psychology Undergraduate Students. En L. Gómez, A. López, y I. Candel (eds.), *Proceedings of EDULEARN17 Conference* (pp. 9951-9957). Barcelona: IATED. doi: 10.21125/edulearn.2017.0883
- González-Conde, J., Codina, N., Valenzuela, R., y Pestana, J. V. (2017). Critical analysis and digital literacy in learning social psychology. En J. Domenech, M. C. Vincent, E. de la Poza, y D. Blazquez (eds.), *Proceedings of the HEAd'17: 3rd International Conference on Higher Education Advances* (pp. 1052-1059). València: Editorial Universitat Politècnica de València. doi: 10.4995/HEAd17.2017.5513
- Pablos Pons, J. de. (2010). Universidad y sociedad del conocimiento. Las competencias informacionales y digitales. *Revista de Universidad y Sociedad del Conocimiento*, 7(2), 6–16. Disponible en <http://hdl.handle.net/10609/2603>
- Pintrich, P. R., Schunk, D. H., i Luque, M. L. (2006). *Motivación en contextos educativos: teoría, investigación y aplicaciones*. Madrid: Pearson Prentice Hall.
- Schunk, D. H., Pintrich, P. R., & Meece, J. L. (2008). *Motivation in education: Theory, research, and applications*. Upper Saddle River, NJ: Merrill-Prentice Hall.